

проведення факультативних занять значно підвищує рівень самостійності учнів, допомагає викликати зацікавлення до предмету. Виконує узагальнюючу та систематизуючу функцію, краще розкриває зв'язок вивченого із життям.

Використання факультативних занять значно активізує навчально-пізнавальну діяльність учнів, підвищує їх інтерес до предмету хімії, рівень творчості та самостійності, а також забезпечує стійке запам'ятовування вивченого матеріалу. Використання позаурочних форм роботи виховує свідоме ставлення до навчання, активність учнів, допомагає реалізувати творчий потенціал особистості як учня, так і вчителя.

РЕАЛІЗАЦІЯ НАБУТИХ ЗНАТЬ ТА УМІВЬ СТУДЕНТАМИ У ПРОЦЕСІ ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАКТИК

Коссак Г.М. (м. Дрогобич)

Перехід вищої школи на кредитно-модульну систему навчання, перебудова шкільної освіти в зв'язку із впровадженням зовнішнього незалежного оцінювання і плануванням профільного навчання, ставить нові вимоги до рівня знань та умінь учнів, вимагає нового рівня підготовки майбутніх педагогів у вищих педагогічних навчальних закладах.

Адже, сенс й мета освіти – це створення умов, забезпечення постійного розвитку й саморозвитку учня, тобто процесів учіння й самоучіння всіх й кожного [3, 244].

У цьому контексті, особливої уваги заслуговує викладання фахових методик, зокрема, методики викладання біології у ВНЗ. Адже, набуваючи знання з біологічних дисциплін у ВНЗ майбутні вчителі мають реалізувати їх у процесі педагогічної діяльності, що визначає специфіку викладання методики, зокрема, забезпечення практичних умінь і навичок подальшої педагогічної діяльності у загальноосвітній школі. Реалізації поставлених завдань сприяє поєднання методики викладання біології і практичної реалізації отриманих знань, умінь й навичок з біологічних дисциплін та методики під час педагогічної практики у школі.

Тобто, студенту як суб'єкту діяльності надається право вибору, прийняття рішень, саморегуляції дій, операцій, самореалізації, самовираженню у процесі цієї діяльності [2, 26].

Педагогічна практика – це специфічна форма роботи, в процесі якої відбувається розвиток та поглиблення знань, умінь й навичок студентів, оволодіння практичними вміннями навчальної, виховної, організаційної та іншими різновидами діяльності вчителя.

Педагогічні практики проходять у восьмому (практика з біології в основній школі) та дев'ятому (практика з біології у старшій школі та з хімії у 7-11 класах) семестрах після вивчення методики викладання біології.

Основною метою педагогічних практик є творча підготовка студентів до виконання функціональних обов'язків, які покладаються на вчителя біології у загальноосвітньому навчальному закладі та формування у майбутніх вчителів практичних умінь і навичок майстерності навчання і виховання.

Для того щоб діяльність студентів стала умовою реалізації їх потенційних можливостей, доцільно щоб студенти визначали мети практики і спрямовувалися на досягнення конкретного результату. У свою чергу це призведе до творчого підходу до організації навчально-виховного процесу з біології, як процесу набуття учнями системи знань та умінь, пошуку власного розуміння, експериментування на основі теоретичних знань, самостійного продукування ідей, практичної діяльності спрямованої на розв'язання проблемних ситуацій.

Адже, однією із форм практичної діяльності є власне перетворююча предметно-практична діяльність, що ґрунтується на емпірично-практичному

досвіді і наукових знаннях [1, 133].

Отже, самостійність студентів у набутті нових знань передбачає оволодіння складними вміннями і навичками бачити сенс та мету роботи, організацію власної самоосвіти, вміння по-новому підходити до питань, що вирішуються, пізнавальну і розумову активність і самостійність, здатність до творчості. При цьому відбувається залучення всіх учасників навчального процесу до активного пізнавального пошуку в безпосередній пізнавальній практичній діяльності.

У процесі проходження практик відбувається активна взаємодія студентів з учнівським та педагогічним колективами на засадах колегіальності та толерантності, вивчення творчого педагогічного досвіду і застосування його в пошуках власних шляхів розв'язання практичних проблем, закріплення, поглиблення та збагачення теоретичних знань та практичних вмінь у процесі проведення уроків біології, застосування валеологічних й екологічних знань, а також методики проведення практичних та лабораторних занять з біології.

При цьому, студент виступає суб'єктом пізнавальної діяльності, який здатний розглядати її як предмет практичного перетворення знань, визначати мету діяльності, обирати й виконувати її, регулювати хід й оцінювати кінцеві результати [4,16].

Слід зазначити, що при подальшому навчанні у магістратурі студенти удосконалюють отримані знання, уміння та навички у процесі вивчення фахових методик ("Наукові аспекти викладання біології у вищій школі" та "Методики викладання біології у вищій школі"), які вивчаються перед проходження асистентської практики.

Під час її проходження магістри безпосередньо ознайомлюються із особливостями організації та проведення навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі, пізнають специфіку викладацької діяльності.

При цьому реалізується мета практики – сформувати у магістрів практичних умінь та навичок викладання біологічних дисциплін у вищих навчальних закладах України III – IV рівня акредитації.

Під час проходження асистентської практики студенти ознайомлюються із діяльністю та модернізацією вищих навчальних закладів України; із принципами і шляхами спрямованості навчальних дисциплін відповідно до положень Болонської декларації; із інноваційними формами та сучасними навчальними технологіями викладання біології, оволодівають технологією складання і ведення навчально-методичної документації.

Проходячи асистентську практику магістранти поглиблюють навички методичної діяльності: розробляють конспектів лекцій, завдань для проведення тестового, модульного контролю знань студентів, готують навчально-методичні матеріали до семінарських занять і самостійної роботи студентів, використовуючи при цьому новітні технології навчання.

Завершуючи кожну з практик студенти оформляють відповідну документацію та звіти про проходження виробничих практик, які обговорюються на засіданнях фахових кафедр, а загальні підсумки педагогічних практик підбиваються на радах факультетів.

Отже, спрямованість підготовки майбутнього вчителя як процесу становлення професійного досвіду студента у вигляді цілісної системи поєднання викладання фахових методик і їх реалізації через педагогічні практики визначає систему навчання, сприятливого для розвитку знань, умінь студента, тобто становлення досвіду його майбутньої професійної педагогічної діяльності.

Література

1. Васянович Г. Вступ до філософії: Навч. посіб. – Львів: Норма, 2001. – 216с.
2. Козаков В.А. Психологія діяльності та навчальний менеджмент: У 2 ч. Ч.1.: Психологія суб'єкта діяльності. – К., 2000. – 241с.
3. Педагогічний пошук. /Упорядн. І.М.Баженова. – К.: Рад. шк., 1988. – 496 с.

4. Теоретичні основи педагогіки / Вишневський О., Кобрій О., Чепіль М. – Дрогобич: Відродження, 2001. – 424 с.

МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ У СТАРШІЙ ШКОЛІ НА ПРОФІЛЬНОМУ РІВНІ

Курсон В.В., Коваленко С.О. (м. Ніжин)

Перехід на профільне навчання в старшій школі актуалізує завдання підготовки учителів біології, які здатні реалізувати зміст навчальної програми з біології профільного рівня природничо-математичного напрямку. Учитель біології профільної школи повинен бути не просто спеціалістом високого рівня, він має забезпечити варіативність і особистісну орієнтацію освітнього процесу, впроваджувати проектно-дослідницькі та комунікативні методи навчання, сприяти профільному самовизначенню старшокласників, формувати компетентності, які необхідні для продовження освіти у відповідній сфері професійної освіти.

З метою підготовки таких фахівців на кафедрі біології природничо-географічного факультету нашого вузу читається курс «Методика навчання біології у старшій профільній школі» для студентів п'ятого курсу спеціальності «Біологія і хімія». Зміст навчальної дисципліни ґрунтується на знаннях студентів з теоретичних основ педагогіки та психології, загальної методики навчання біології й передбачає розкриття основних положень цих наук через конкретний зміст шкільної дисципліни «Біологія» у старшій профільній школі (природничий профіль).

Програма курсу складається з трьох змістових модулів: «Вступ», змістовий модуль II «Теоретичні основи біологічної освіти у старшій профільній школі» об'єднує три теми: «Цілі та завдання біологічної освіти у старшій профільній школі», «Зміст шкільного предмета «Біологія» (природничий профіль)», «Форми та методи навчання біології (природничий профіль)» та змістовий модуль III «Методика вивчення розділів навчального предмета «Біологія» (природничий профіль)». Він об'єднує шість тем у яких передбачено логіко-психологічний та методичний аналіз навчальних тем шкільної програми і є основним у змісті курсу.

Програма реалізується засобами лекційного блоку та лабораторного практикуму. Лекційний блок розкриває найважливіші теоретичні питання організації навчального процесу з біології у старшій профільній школі: особливості цілей освіти у профільних класах, створення умов для самореалізації особистості й розвиток її інтелектуальних здібностей, формування пізнавального інтересу, навичок науково-практичної та дослідницько-пошукової діяльності, умінь застосувати біологічні знання на практиці, розкриваються принципи конструювання змісту освіти, аналізуються можливості застосування сучасних педагогічних технологій для реалізації завдань навчання біології у класах природничого напрямку.

Навчання біології на профільному рівні потребує від учителя глибоких фахових знань. З огляду на це у лекційному курсі розкривається структура навчального змісту шкільної програми, характеризуються причинно-наслідкові, структурні та функціональні зв'язки, узагальнюються знання студентів з біологічних наук, підносяться до рівня теорій, законів та закономірностей, актуалізуються методологічні знання та методи наукового пізнання.

Зміст лабораторних занять спрямований на формування професійних умінь студентів: здійснювати логіко-психологічний та методичний аналіз тем навчальної програми з біології для учнів природничого профілю; аналізувати підручники та інші дидактичні матеріали; встановлювати логічні зв'язки між знаннями і уміннями, визначати способи діяльності за допомогою яких учні